

DAN BREZ IMENA

Svetlana Makarovič

Morala se je prebuditi. Budilka je vreščala z odurnim, sovražnim glasom. Sen je še lebdel krog njene glave, ko je z naporom razmaknila veke in zaznala bleščeči četverokotnik okna.

Morala se je prebujati. Tu ni pomoči. Treba je prestopiti prag jutra, ki je bilo zmeraj še nerojeno umazano in je zaudarjalo po sajah, po mastnem dimu iz plinarne, razžirali so ga kriki vlakov, ropotanje posode v tujih kuhinjah, godrnjanje avtomobilov na dvorišču.

Odklenila je vrata in se nasmehnila nesmiselnosti zaklepanja in odklepanja in vrat sploh.

Zgrozila se je ob misli, da bi morala pozdraviti hišnico, ki je prikrevsala mimo, in sovražno ošinila posode za smeti, ki so, pohlevne, stale pred hišo.

Trolejbus je bil nabit, dotik tuje ženske v nylon plašču ji je bil neznosen. Hotela bi vpiti od nejevolje. Zaškripala je z zobmi in izstopila eno postajo prej kot običajno.

Plašč se je prepoten lepil na vrat, dež je pršel blagodejno in razdražujoče obenem. Veter ji je silil vlažne dolge pramene las na razgreta lica, v oči, usta.

Rada ima veter, kadar piha proti njej.

Predavalnica bo svetla, topla in čista. Mladi in estetski ljudje. Prijetno in strašno dolgočasno bo poslušati in strmeti v zrak.

Avla je bila ogromna, gladka, čista, poltemna. Koraki so pritajeno odmevali. Počutila se je prijetno majhno.

Koraki so obstali. Velika, resna tišina je stala krog nje.

Postala je pred vrati. Iz predavalnice je prihajal enolični, topli profesorjev glas. Vstopila je in s studom odložila mokri dežnik na stojalo. Vrnila je nasmeh kolegici in sedla z obupanim občutkom praznote za mizo.

Temni glas je uspaval. Pričela je risati v zvezek. Snežinke, zajčka, srno, pošast z dolgimi zobmi, Mefista... pa spet snežinke...

— Kolegica, nadaljujte, prosim.

Strmela je v svetlo, gladko površino klopi in mislila na drevesa, na hrapavo lubje, na skladovnice svežega lesa na neki gozdni jasi. Sončni žarki izza nevihtnega neba, kukavica, mokra, ostra stebila gozdne trave.

Zdrznila se je in se zavedela. Profesor se je nasmehnil in zmajal z glavo.

Brala je tiho, počasi in raztreseno in odsotno poslušala svoj glas. Besedilo je razumela le na pol. Nenadoma je obmolnila.

— Nadaljujte, prosim.

...Nadaljujem naj? Zakaj? S čim? Ni vredno. Saj ni vredno... Ne bom. Kratko in malo prenehala bom. Prenehati, uničiti, izginiti kamorkoli, postati drevo, oblak, nič. Ne bom nadaljevala... z ničimer.

Zazrla se je v profesorjeve oči in uporno obvisela s pogledom na njih. V predavalnici je brnel molk, obrazi so bili resni. Pogledi so ležali na njej, težki in nepremični. Počasi so se njene oči začele mehčati, vanje je legala trudna, brezбриžna otožnost.

...V redu, saj bom. Razumi, saj bom...

Čutila je, kako se neka ostrina v njej krha, ko je brala dalje. Vsakdanjost je spet dihalo vanjo s svojim tihim, zoprnim mirom.

Tipke starega pianina so bile vlažne in spolzke, umazane od gostega zraka v dvorani, od sunkovitega dihanja plešočih parov, od pijanega rjojenja, od neštetihi rok, ki so drsele po njih pred njenimi. Udarci velikega bobna so drveli skozi njo, jo opijanjali in si jo podrejali. Cigareta je brezmočno dogorevala na zadnji tipki, ki je bila že zdavnaj brez glasu, kot so navadno vse zadnje tipke pri starih klavirjih. Orkester je zaključil z neokusno načičkano frazo in utihnil.

Marjan je iztrkaval slino iz klarineta in si mazal s kremo razpokane ustnice. Primajal se je pijan študent in vzel klarinet v roke. Marjanu so se napele žile na čelu.

— Daj sem!

— Čakaj, mali. Da ti pokažem, kako se igra...

— Daj nazaj, pes!

— Lepo prôsi, da dobiš.

Marjan je pokazal zobe. Zgrabil ga je za suknjič na prsih in ga potegnil za oder. Udarci so padali zamolklo, boleče. Zaprla je oči in stisnila zobe.

— Daj ga, je rjoval basist. — Preštej mu zobke!

Odprla je oči in strmela v klobčič, ki se je kot v krčih zvijal na tleh, hropel in sikal. V njej je naraščala čudna napetost. Neka čudna, bolestna radost. Hotela bi biti fant, hotela bi vpiti, planiti bliže, nekoga raztrgati na kose.

Obrnila se je vstran z divje stisnjenimi zobmi.

Končno so pretepača ločili. Marjan je bil razkuštran, s krvavečo ustnico, ki si jo je neprestano oblizoval. Nenadoma so vsi planili v smeh. Bil je odrešujoč, okusen, čudovit smeh. Oba pretepača sta si segla v roke in se še enkrat sunila pod rebra.

Z robcem je lahno obrisala kri z Marjanove ustnice. Novi znanec se je predstavil.

— Zdaj boš pa ti malo igral namesto mene, se je režal Marjan, — glej, kako si me zdelal.

— Z veseljem.

Prhnili so na oder in posedli. Zaigrala je uvodne štiri takte. Klarinetist je povzel.

Igral je odlično, imel je čist in poln ton, improviziral je z lahkoto. Stal je v nekoliko bahavi drži z upognjenimi koleni, nagnjen nazaj.

Nenadoma so se ji zazdeli njeni lastni prsti oleseneli, počasni, improvizacija smešno preprosta in nemogoča. Ritem ji je ukazoval, se prepiral z njo in jo zmerjal. Bil je ob njej, v njej, nikamor mu ni mogla ubežati, pljuskal je vanjo porog in ji grozil.

Nekaj se je začelo lomiti, se neurejeno prepletati. Igrala je vedno počasneje, nato so ji roke mrtvo omahnile na kolena.

...Nehati, prekiniti... izginiti...

— Kaj je s tabo? Ti je slabo?

Z namršenimi obrvmi je gledala v obraz, ki se je sklanjal k njej. Hotela bi govoriti, povedati vse... vse? Saj ji niti njene zmedene misli niso povedale ničesar, besede pa so bile še neskončno bolj oddaljene.

Obrazi okrog nje so terjali odgovor. Počasi je povabila oči in položila prste na tipke.

Znova se je zmagoslavno zavihtel ritem nad njo, jo zgrabil in jo odvedel s seboj.

Bila je strahotno utrujena.

Prižgala je luč na stopnišču in oprezno odklenila vrata. Iz za steklene stene se je slišalo enakomerno, brezbrizno bratovo dihanje. Velika mačka s fotografije na steni je gledala hladno mimo nje. V sobi je ležal težak zrak. Odprla je okno in je poslušala udarce ure v bližnjem zvoniku. Odbilo je štirikrat in potem še štirikrat.

Odvedla se je v kopalnico in zmila s sebe vonj po konjaku, cigaretnem dimu in potu. Preoblekla se je v ne več svežo spalno srajco in se dolgo prezirljivo gledala v ogledalu. Potem je legla in skozi rahlo omotico začutila spanec, ki se je valil proti njej. Pomislila je, kako čudna stvar je to, da nikoli ne veš, kdaj zaspiš... tako kot nikoli ne veš natanko, kdaj umreš... treba bi bilo umreti... ne še takoj, ampak še malo, pa bi bilo res edino pametno... kaj je pravzaprav sploh pametno in kaj...

Nenadoma je sen usahnil. Oči so bile široko odprte, misli so prihajale jasne in nedvoumne.

Stori nekaj, je blisnilo vanjo. Prični delati, delati karkoli. Ni važno, kaj delaš. Važno je, da delaš, da se rešiš. Upiraš se v prazno. Upri se temu, da se sploh upiraš. Cilji so nesmisel. Cilj je v tem, da se boriš zanj!

Bilo ji je, kot bi ji velika dlan stisnila roko. Nekaj se je približalo. Nekaj, kar je dotlej spalo v njej, okrog nje, nekaj, česar ni bila poznala. Besede, ki jih je morda nekoč že slišala, a jih ni znala razumeti.

Morda je vse skupaj zelo preprosto. Samo najti je treba ven, treba je pobegniti od tod, kamor sem hotela sama. Treba je spremeniti smer. Napeto je strmela v temo.

Noč se je pričela redčiti, daleč na vzhodu je stalo jutro. Slutila ga je in skoro verjela, da bo manj strašno kot sicer.

... Jutri pričnem, je pomislila, pričnem...

S čim boš pričela, je molčalo okrog nje. Ali boš našla vrata, za katerimi je ta pričetek?

Sen se je vračal, nezadržno je naraščal in mlel nad njeno glavo, ji pritiskal temne prste na veke.

Kaj naj storim?! je nenadoma završalo vanjo, bolešno in ogorčeno. In tople, razkošne solze, že skoro pozabljene, so ji zdrsele čez obraz.

Dan je dahnil v sobo. Prebudila se je z roko na očeh.

Vedela je, da ne bo spremenila ničesar. Dan bo tak kot vsi drugi, prav tako bo popoldne, prav tak večer. Z malimi nebistvenimi spremembami, ki so prav tako zmeraj enake.

V enem dnevu ne spremeniš ničesar.